

Utbildningsdepartementet

Uppdrag att ta fram förslag om hur universitets och högskolors kompetens i säkerhetsfrågor kan öka

Ett allvarligare säkerhetsläge skapar behov av ökad kompetens i säkerhetsfrågor vid universitet och högskolor

Säkerhetsläget har under de senaste åren blivit allt allvarligare och regeringen lägger därför nu om säkerhetspolitiken och vidtar åtgärder på flera områden. Universitet och högskolor är intressanta för främmande makt och de behöver därför ha en större beredskap för risker i det nya säkerhetsläget. För att öka lärosätenas kompetens i säkerhetsfrågor behöver det utredas hur det kan säkerställas att det finns sådan kompetens bland de ledamöter som utses av regeringen i de statliga universitetens och högskolornas styrelser. Även andra åtgärder kan behöva vidtas för att öka lärosätenas kompetens i säkerhetsfrågor.

Styrelsen vid universitet och högskolor

Styrelsen för ett universitet eller en högskola som har staten som huvudman är lärosätets högsta beslutande organ och har det övergripande ansvaret för verksamheten. Styrelsen ska som huvudregel bestå av en ordförande och fjorton andra ledamöter. I styrelsen ingår rektor. Regeringen utser ordföranden och ytterligare sju ledamöter. Lärarna och studenterna utser tre ledamöter vardera. De styrelseledamöter som utses av regeringen utses efter förslag av två nomineringspersoner för varje lärosäte. Nomineringspersonerna utses av regeringen, varav en efter förslag från respektive lärosäte. Nomineringspersonerna har ett självständigt uppdrag att lämna förslag till regeringen och förslaget ska föregås av ett samråd inom och utom lärosätet. De personer som föreslås som styrelseledamöter ska ha kompetens och erfarenhet från verksamhet av betydelse för högskolans uppdrag. När det gäller Sveriges lantbruksuniversitet ska de personer som föreslås som

styrelseledamöter ha kompetens och erfarenhet från verksamhet av betydelse för universitetets utbildnings-, forsknings-, miljöanalys- och samverkansuppdrag (2 kap. 2 och 4 §§ högskolelagen [1992:1434], 2 kap. 1, 7 a och 7 b §§ högskoleförordningen [1993:100], 2 kap. 1 och 2 §§ förordningen [1993:221] för Sveriges lantbruksuniversitet och 2 kap. 1 och 2 §§ förordningen [2007:1164] för Förvarshögskolan).

För ledningen av verksamheten närmast under styrelsen ska varje statligt universitet eller högskola ha en rektor. Ansvarsfördelningen mellan styrelse och rektor regleras i högskoleförordningen. Rektor vid ett universitet eller en högskola med staten som huvudman anställs av regeringen efter förslag av styrelsen för lärosätet. Innan styrelsen lämnar sitt förslag ska den höra lärarna, övriga anställda och studenterna på det sätt som styrelsen har bestämt (2 kap. 3 § högskolelagen, 2 kap. 2, 3 och 8 §§ högskoleförordningen, 2 kap. 1 § förordningen för Sveriges lantbruksuniversitet och 2 kap. 2 § förordningen för Förvarshögskolan).

Styrelserna behöver ha kompetens i säkerhetsfrågor

Styrelsen för ett statligt universitet eller högskola ska enligt 2 kap. 2 § högskolelagen ha inseeende över lärosätets alla angelägenheter och svarar för att dess uppgifter fullgörs. Utöver de generella kraven på kompetens och erfarenhet från verksamhet av betydelse för högskolans uppdrag finns i dag inte några krav på att det ska finnas kompetens i säkerhetsfrågor bland de ledamöter som utses av regeringen i de statliga universitetens och högskolornas styrelser. Frågor om säkerheten vid ett lärosäte är viktiga på en övergripande verksamhetsnivå och det kan därför finnas anledning att ställa krav på kompetens i säkerhetsfrågor i lärosätenas styrelser. Även om styrelserna inte beslutar i enskilda säkerhetsärenden, behöver de kunna hantera övergripande och strategiska frågor om säkerheten vid lärosätet, exempelvis frågor kopplade till cybersäkerhet. Lärosäten bedriver dock olika verksamhet och varierar i storlek. De kan därför ha olika behov av att i styrelsen ha kompetens om säkerhetsskydd och annat säkerhetsarbete.

Andra åtgärder kan behövas för att öka lärosätets kompetens i säkerhetsfrågor

Flera åtgärder har vidtagits av regeringen för att öka lärosätenas kompetens i säkerhetsfrågor. Regeringen har bl.a. gett Universitets- och högskolerådet, Vetenskapsrådet och Verket för innovationssystem (Vinnova) i uppdrag att föreslå hur arbetet med ansvarsfull internationalisering inom högre

utbildning, forskning och innovation som bedrivs på universitet och högskolor, hos statliga forskningsfinansiärer och andra myndigheter kan främjas (U2023/02127). I uppdraget ingår dels att ta fram vägledande nationella riktlinjer, dels att föreslå hur ytterligare former av stöd för bl.a. kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan lärosäten och statliga forskningsfinansiärer samt andra berörda myndigheter och organisationer kan utvecklas och utformas. Regeringen har även gett lärosätena i uppdrag att redovisa hur de arbetat med att utveckla sin informationssäkerhet (U2022/04014). Även andra åtgärder kan behöva vidtas för att öka lärosätenas kompetens i säkerhetsfrågor.

För säkerhetskänslig verksamhet, dvs. sådan verksamhet som är av betydelse för Sveriges säkerhet eller som omfattas av ett för Sverige förpliktande internationellt åtagande om säkerhetsskydd, finns särskilda regler i säkerhetsskyddslagen (2018:585) och säkerhetsskyddsförordningen (2021:955). Verksamhetsutövare som bedriver säkerhetskänslig verksamhet ska kontinuerligt analysera behovet av säkerhetsskydd och utifrån den analysen vidta de åtgärder som behövs med hänsyn till verksamhetens art och omfattning, förekomsten av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter och övriga omständigheter. Säkerhetsskyddslagen ställer bl.a. krav på personalsäkerhet vilket innebär att verksamhetsutövaren ska förebygga att personer som inte är pålitliga från säkerhetssynpunkt deltar i en verksamhet där de kan få tillgång till säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter eller i en verksamhet som av någon annan anledning är säkerhetskänslig, och säkerställa att de som deltar i säkerhetskänslig verksamhet har tillräcklig kunskap om säkerhetsskydd. En anställning eller något annat deltagande i säkerhetskänslig verksamhet ska i vissa fall placeras i säkerhetsklass. Placering i säkerhetsklass får dock endast göras om behovet av säkerhetsskydd inte kan tillgodoses på något annat sätt (3 kap. 5–11 §§ säkerhetsskyddslagen).

Säkerhetskänslig verksamhet bedrivs i dag vid vissa universitet och högskolor. Styrelseordföranden har, utöver att leda styrelsens arbete, en viktig roll som stöd för rektorn i arbetet med att driva och genomföra strategiska förändringar. Det finns därför ett behov av att beskriva förutsättningarna för, och analysera konsekvenserna av, att placera befattningen som styrelseordförande och/eller rektor vid ett statligt universitet eller högskola i säkerhetsklass.

Uppdraget

Mot bakgrund av det ovan redovisade ska utredaren biträda Utbildningsdepartementet med att se över hur de statliga universitetens och högskolornas kompetens i säkerhetsfrågor kan öka, med fokus på universitetens och högskolornas styrelser.

I uppdraget ingår att

- redovisa, i den utsträckning utredaren finner lämpligt, hur andra länder arbetar med säkerhetsfrågor vid universitet och högskolor,
- utreda vilken kompetens i säkerhetsfrågor som behövs i styrelsen vid universitet och högskolor,
- föreslå hur det kan säkerställas att det finns sådan kompetens bland de ledamöter som utses av regeringen i de statliga universitetens och högskolornas styrelser,
- bedöma om det finns behov av ytterligare åtgärder för att öka universitetens och högskolornas kompetens i säkerhetsfrågor, och i så fall föreslå sådana åtgärder,
- beskriva förutsättningarna och analysera konsekvenserna för lärosätena av att placera befattningen som styrelseordförande och/eller rektor vid ett statligt universitet eller högskola i säkerhetsklass, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

I uppdraget ingår inte att föreslå ändringar i säkerhetsskyddslagstiftningen.

Om utredaren bedömer att det finns behov av ytterligare åtgärder för att öka lärosätenas kompetens i säkerhetsfrågor, men inte hinner att ta fram fullständiga förslag inom tiden för uppdraget, ska utredaren i stället övergripande ange vilka åtgärder som behövs.

En utgångspunkt för uppdraget är lärosätenas särart och autonomi. En grundläggande uppgift för universitet och högskolor i ett demokratiskt kunskapssamhälle är att vara en kritisk reflekterande kraft i samhällsutvecklingen. Universitet och högskolor ska präglas av öppenhet, akademisk frihet och av forskares möjligheter att fritt dela sina resultat t.ex. med forskare i andra länder. Regeringen värnar dessa principer.

Utredaren ska inhämta synpunkter från universitet och högskolor, Säkerhetspolisen, Totalförsvarets forskningsinstitut, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, länsstyrelserna, Sveriges förenade

studentkårer, Sveriges universitetslärare och forskare (SULF) samt andra berörda myndigheter och aktörer.

Utredaren ska analysera och redovisa konsekvenserna av förslagen.

Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 december 2023.